

KIVDF

Layihənin istiqaməti:
“İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi”

Onun əsərləri Asyanın "Böyük çöl"ündə, ulu Tetis okeanının varisi Kaspi-Xəzər-Quzğun-Oğuzhun dənizinin ana hövzəsində - əzəli yurd yerlərində ilkin sivilizasiya ocaqları yandırın, coxsayılı dövlətlər, möhtəşəm imperiyalar yaradın Türkün tarix yollarına güzgü tutur, işq salır. Monosentrizmə yox deyən, Passionarlıq işığında yazılan "Attila", "Əmir Teymur - Zirvəyə doğru", "Əmir Teymur - Dünyanın hakimi", "Təhmasib şah", "Şah arvadı və cədəgər", "Nadir şah", "Sultan Alp Arslan" və başqa romanlarıyla qədim türkərin, xüsusi, Azərbaycanın böyük tarix gücünü, etnogenetik potensial imkanlarını, yaddaş enerjisini oyadır, bu günün ürk və beynin meydana istiqamətləndirir, transformasiya edir, ədəbi sözün əbədi hüzurunda fedakar tarixçi hünəri, coşqun sənətkar eşqılıcə ciddi yaradıcılıq uğurlarına imza atır yazılı Yunus Oğuz...

Əvvəlcə bioqrafiyasından bir neçə rəqəmi, bəzi portret cizgilərini xatırlatmaq yerine düşər. Bunlar onun ömür və tələ yolunun əsas rəqəm və cizgiləridir: 1960-ci ilin 22 iyulunda Əli Bayramlı (indiki Şirvan) şəhərində, İsaxan kışının ailesində dünyaya gelib. Həmin şəhərdəki 9 sayılı orta məktəbi bitirib. 1983-88-ci illərdə Rostov Dövlət Universitetinin Fəlsəfə fakültəsində təhsil alıb. 1988-92-ci illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunda kiçik elmi işçi vəzifəsində çalışıb...

Bu, elmi və ədəbi yaradıcılığın ilkin axtarış, coşqun özüñüdək illəri id. Tarix qeyri-adi bir cəzibəyle duyğularına həkim kəsildir, onu özünə çəkir, qədim türkərin, oğuzların susqun yaddaş yolları çağırırırdı onu. Tarix elminde uzun müddət hökm edən monosentrizmin natamamlığı, ədalətsizliyi, davamlı yalanı ruhunu sıxır, sarsıdır, böyük türkoloq Lev Nikolayeviç Qumilyovun konseptual tədqiqatları ilə sürdüyü Passionarlıq nəzəriyyəsi tarixçi duyğularında çıraqalar yandırırdı.

Təsədüfi deyil ki, illər ötdükəcə "Türkərin tarixinə yeni bir baxış", "Attila", "Türkün gizli tarixi" əsərlərini, xüsusi, "Qədim türkər və passionarlıq nəzəriyyəsi L.N.Qumilyovun tədqiqatlarında" monoqrafiyasını yazış çap etdi, öz tarixçi sözünü söylədi, principial elmi-konseptual mövqeyini açıq şəkilde, cəsarətli ilə sürdü Yunus Oğuz. Bu, dolayısı ilə yad, yabançı imperiya maraqlarına xidmət edən ənənəvi sovet tarixşünaslığından, onun bir çox stereotipləri və ehhamlarından imtina, qədim türkərin və prototürkərin ezeəli tarix, sivilizasiya yollarına yeni baxış id.

"Qədim türkər və passionarlıq nəzəriyyəsi L.N.Qumilyovun tədqiqatlarında" adlı kitabında Yunus Oğuz "...türk super etnosunun təşəkkül və inkişaf tarixini xüsusi metodikə ilə araşdırmaqla, əslində, tarix elmindeki bir çox stereotipləri və ehhamları cəsarətli inkar edir" (Prof. Yaqub Mahmudov). Həmin əsərdə Yunus Oğuz bir sira elmi avtoritetlər, nüfuz sahibləri ilə polemikaya girməkdən, öz elmi-nəzəri mövqə və münasibətlərini açıq şəkilde bildirməkdən çəkinmir, ciddi, tutarlı arqumentlər, əsaslı analogiyalarla öz həqiqətini iləi sürür və təsdiq edir. Hətta əsərin üçüncü faslı belə adlanır: "L.N.Qumilyovun "Türkərin Şərqi və Qərbi axını" nəzəriyyəsinə tənqid baxış". Əsas odur ki, əsərdə tənqid namine tənqidçilik

Tarixçi hünəri, yazılıcı eşqi

Yox, həqiqət namine ciddi, realist tənqidla qarşılışıraq.

Bir misal: "L.N.Qumilyovdan fərqli olaraq belə düşünürük ki, daha bir passionarlıq növü də var. Bizzət, bunu ideoloji passionarlıq adlandırsaq daha düzgün olardı. Məsələn, bunun bariz nümunəsi sərf ideologiya, yəni şəiəlik əsasında yaranmış Səfəvilər dövlətinin qurulmasıdır. Əvvəlcə passionarlıq sərf təriqət kimi təbliğ olunsa da, sonradan Şeyx Cüneydin dövründə herbi-siyasi güce əvərilir və Şah İsmayıllər tərəfindən əsası qoyulan bu dövlətin, yaxud imperiyanın və superetnosun yaranmasında əsas rolu ideoloji passionarlıq oynamışdır.

Bunu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, ideoloji passionarlıq coğrafi məkanda yerləşən etnosun passionarlıq hissəsinin tərkibinə daxildir. Belə ki, etnosun təkəni və alovlanması XII-XIII əsr Eldəgizlər, yaxud Atabəyler dövrüne təsadüf edir. Bu təkən nəticəsində Qaraqoyunlular, daha sonra isə Ağqoyunlular dövlətləri yaranır. Dövlətlərin adı müxtəlif olsa da etnos eynidir və dominantlığı oğuz türkəri aparırlar. Maraqlıdır ki, Osmanlı imperiyasında da passionarlıq oğuz səlcuq türkərinə aiddir. Buradan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, oğuz türkəri arasında VI-VII əsrlərdən başlayan inkişaf təkəni, passionarlıq XI-XIII əsrlərdən iki yere ayrılmışdır.

...

mış və sərbəst inkişaf etmişdir".

Və ya həmin əsərin başqa bir yerində oxuyuruq: "Az tayfaları Mərkəzi Asiyaya göytürkərin zamanında hardan gelib çıxdı! Axi, bu tayfa Ön Asiyada və Azerbaycanda e.e. III minillikdən yaşayırdı və müxtəlif mənbələrdə adları çəkilir. Bu barədə daha sonra məlumat verəcəyik. Məsələ bundadır ki, mövcud olan tariximizde "TARIXİN QIRILMA ANI" var..."

Yunus Oğuz Azerbaycan tarixinin qırılma anlarını, boş şəhifələrini, unudulan, dəha doğrusu, bilerək dənunutdurulan təlyük-lü məqamlarını yada salır, on plana getirir, cəsarətli tarixçi hünəriyle əsas milli-strateji hədəfləri və dövlətçilik perspektivlərini göstərir, necə deyərlər, eləhəzər həqiqətin qapılarını taybatayt aqrı.

Və ya əsərin başqa bir məqamında Yunus Oğuzun haqlı qəzəbinə, kinayəsinə, dəmir mənqiqinə şahid olur, əsil həqiqətin yollarını görür. Oxucu tarixi mənbələrinə səraq verdiyi bir faktı - 2300 il bundan əvvəl İbrahim peyğəmbər arvadı Sara öləndən sonra "...türk hökmədərinin qızı Kantura ilə evlənməsi" faktını müəllifin elmi-konseptual şərhində məmənnuniyyətlə qəbul edir: "Göresən, İbrahim peyğəmbər Kanturani Mərkəzi Asiyadan getirmişdi? Alınır, cənab Altay nəzəriyyəsinin tərəfdarları, alınır! Sizin və L.N.Qumilyovun passionarlıq nəzəriyyəsinə əsasən, etnosun genezisi 1000-1200 il arasında davam edir. XIII əsr ərəb tarixçisi Əbül-Fərəc qədim qaynaqlara əsaslanaraq qeyd edir ki, Kanturunanın atası türk hökmədir. Bu o deməkdir ki, türk dövləti yaranmamışdan önce etnos inkişaf mərhələsini

keçməli, dövlət yaratmaq üçün superetnosu əvvilədir. Bu o deməkdir ki, əldə olunan qaynaqlara istinad etsək, bu səltənətdə yaşayışın türk etnosu, yaxud prototürkərin L.N.Qumilyovun nəzəriyyəsinə görə, passionarlıq e.e. IV minillikdə başlayıb. Amma hörmətli Lev Nikolayeviç həzir əsərində e.e. IV minillikdə hətta Mərkəzi Asiyada prototürkərin yaşadıqlarını göstərmir. Hələ biz Mərkəzi Asiyada bu dövrlerde hansıa türk dövlətinin mövcudluğundan danışmırıq. Təsadüfi deyil ki, Əbül-Fərəc 500 il öncə digər bir ərəb tarixçisi Cərhumı göstərdi ki, Azərbaycan ta qədimdən türkər ölkəsi sayılır, türkər çoxdan burada məskundurlar".

Bu, tariximizə tam yeni, məhz obyektiv elmi-nəzəri yanaşmadır, tarixçi-filosof Yunus Oğuzun cəsarətənən təsdiq, tədqiq və təqdim etdiyi milli tarixçilik mənzərəsidir. Bu, uğurlu bir yanaşmadır.

"Siyasi hakimiyətin idarəetmə prinsipləri" adlı ilk kitabını 1994-cü ilde çap etdirən Yunus Oğuz bütün elmi və ədəbi əsərlərində Azerbaycanın tarixi haqlarını, həqiqətərini, milli-dövləti maraqlarını ön plana çəkir, təsdiq, təbliğ və tərənnüm edir.

Müxtəlif alim, şair və yazılıclar haqqında çap olunan ondan artıq monografiyanın müəllifi, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, Yاردımlı rayonunun Peşəsər kənd ümumi orta məktəbinde müəllim işleyən fədakar ziyanlı, ciddi elmi-filosof təfəkkür sahibi Sabir Bəşirov 2015-ci ildə işq üzü görə "Yunus Oğuz: Elmi təfəkkürle bədii təfəkkürün vəhdəti" kitabında haqlı olaraq yazar: "Milli azadlıq hərəkatının yetirmələrindən, fəal iştirakçılarından biri de Yunus Oğuzdur. Ancaq yaxşı ki, o, siyaset bataqlığından girmədi, siyaset oyunlarında iştirak etmədi, elmi araşdırmalarının arasını kəsmədi. Bu gün biz Yunus Oğuzu iki cəhətdən qiyametləndiririk: ümumtürk və onun tərkib hissəsi kimi, Azerbaycan tarixinin ciddi araşdırmaçısı, tarixin qarənlıq məqamlarını, mübahisəli məsələlərini tədqiq edən, yeni fikir söyləyən ciddi tədqiqatçı-tarixçi-türkoloq və çox istedadlı yaxşı kimi..."

...Yunus Oğuz tezə tarixi mükəmməl bilməsi ilə yox, Azerbaycan tarixini ümumtürk, eləcə də dünya tarixi kontekstində ayırmadan tədqiq edir (alim kimi) və bu tarixi bütün mürəkkəblikləri, ziddiyətləri və təsvir edən bədii əsərlər yazmasında ilə fərqləndirir..."

Yunus Oğuz məraciət etdiyi tarixi dövrərin panoram mənəzərə-həqiqətlərini ciddi alim, mütəxəssis səviyyəsində bilən və bilişkərini istedadlı sənətkar səviyyəsində ədəbiyyata getirməyi bacaran yazılıçıdır. O, Azerbaycan tarixinə, adətən, ümumtürk tarixi miqyaslarından gəlir, elmi-ədəbi haqqalılaşdırıcı xəyanət etmədən, heç bir rəngə, boyaya, kosmetik bər-bəzəyə uymadan təmiz bir milli mövqə, səmimi bir təhkiye ilə roman-düşüncələrini oxucuya danışır. Və əsası da odur ki, oxucu onu eşidir, ona inanır... Yəqin buna görədir ki, Azerbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, millet vəkili Nizami Cəfərov Yunus Oğuzun "Nadir şah" tarixi roman-kitabına yazdığı geniş həcmli ön sözü belə adlandırmışdır: "Yunus Oğuz xalqımızın tarixini danışa bilir".

Azerbaycan ədəbiyyatının, ədəbi dilinin, tarix və bütün mədəniyyətinin derin bilicisi, böyük zəka sahibi, müasir milli, ümumtürk elmi-mədəni mühitinin fədakar, fenomenal tədqiqatçısı və təbliğatçısı olan professor Nizami Cəfərov Yunus Oğuzun həmin məqalesində nisbətən geniş bir sitat getirməyi bu məqamda gərəkli hesab edirəm: "Nadir şah" olduqca böyük həcmli romanıdır. İndiye qədər yazılı tarixi romanlarla müqayisə etsək, tarixi belə geniş panoramlı görmək, onun yetişdirdiyi şəxsiyyətlər, onların mühiti, mövzuya çox həssas və həcmli müraciət etmək baxımdan Yunus Oğuzu Məmməd Səid Ordubadi ilə müqayisə etmək olar..."

Bu sözləri oxuya-oxuya professor N.Cəfərovun səmimi həyəcanlarını hiss edirəm, istedadlı, böyük perspektivlər ilə seçilən elm və sənət adamlarımızın qorunmasına həqiqi ehtiyac olduğunu düşünürəm...

1991-92-ci illərdə "Ordu" qəzetinin baş redaktori olan, 1995-ci ildən bu günə qədər "Olaylar" qəzeti və "Olaylar" informasiya agentliyinin baş redaktoru vəzifəsində çalışan Yunus Oğuz müasir Azerbaycan jurnalistikasında özüne-məxsus dəst-i-xətti, səviyyəli, vətənpərvər publisist mövqeyi ilə seçilir. 2005-ci ildə "Tərəqqi" medalına, 2010-cu ildə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" adına laylı görülen Yunus Oğuz tarixçiliyində, yazıçılığında olduğu kimi jurnalistikasında da ilk növbədə realist, həqiqətperəstdir, fəal vətəndaş mövqeyinin sahibidir. O, bütün elmi, ədəbi, publisistik fəaliyyətində, silsile əsərlərində Azerbaycandan başlayıvə Azerbaycana doğru gedir. Cəsaretlə demək olar ki, Türkçülük, Azerbaycanlılıq xətti Yunus Oğuz ünvanlı elm və sənət dünyasının əsas istiqaməti, strategi hədəfidir.

Bir cəhəti də xüsusi vurğulamaq istəyirəm, bu, çox vacib məqamdır.

Yunus Oğuzun elmi və ədəbi əsərləri bir sıra xalqların dillərinə tərcümə olunub, müxtəlif ölkələrdə dəfələrə nəşr edilib. 2003-cü ildə "Qarabağ-nəzərətsiz zona" kitabı ingilis dilində Londonda, 2006-cı ildə "Türkün tarixinə yeni bir baxış" kitabı fars, türk, rus dillərində müvafiq ölkələrdə çap olunub. 2009-cu ildə "Nadir şah" romanı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfində "Qızıl kəlmə" müqafatının "Şəhər" ödülüne layıq görüllər. Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə "Türkün tarixinə yeni bir baxış", "Qədim türkər və passionarlıq nəzəriyyəsi L.N.Qumilyovun tədqiqatlarında" adlı əsərləri ali məktəblərdə dərs vəsaiti kimi, "Nadir şah" və "Təhmasib şah" romanları isə sinifdən xaric oxu ədəbiyyəti kimi səfari edilib və bu məqsədə çap olunub. Nüyorkda, Londonda, Moskvada, İstanbulda, Kiyyevde, Daşkənddə, Alma-atada, Bışkekdə, bütövlükde dünyanın 22 ölkəsində 40-a yaxın kitabı nəşr edilərək yayılıb, bir sıra beynəlxalq məkəfatlara layıq görüllər. O, beynəlxalq səviyyədə tərcümə edilmə, çap olunma, yayılma, oxunma miqyaslarına görə seçilən, çoxlarını geridə qoyan azsaylı müasir yazılıclarımızdır. Əsası da odur ki, Yunus Oğuzun xarici ölkələrdə tərcümə və çap edilərək yayılan, kütüvə oxucu maraqlına səbəb olan əsərləri hansıa tolerant, kosmopolit mövqeyi ilə yox, məhz yüksək standartlara cavab verən Türkçülük, Azerbaycanlılıq elmi-ədəbi xətti ilə seçilir. Onun əsərləri dünyaya Azerbaycan haqq və həqiqətlərini danışır.

Bütün bu dediklərim elmin, ədəbiyyatın ümumxalq tələyinə, millətin yaşam tərzinə canlı qovuşma mənəzərəsidir, alimin, yazılıçının mənşub olduğu xalqa, millətə, dövlətə yaradıcı enerjiötürmə qüdrəti, keyfiyyətli xidmət nümunəsidir. Necə deyərlər, əsər yazılı və xalqın, millətin, dövlətin tələyində İŞ GÖRÜR...

O, elmə, sənət kənlü verdiyi gündən tarixin yaxın-uzad yollarında dəlaşir, keçmişin gizli, qarənlı yaddaş hücrelərində qəlbini, Vətən sevgisinin çraqlarını yandırır, Azerbaycan həqiqətlərini bütün dünyaya danışır, olduğu kimi təqdim edir. Hər təzə əsəri, yeni romanıyla tarixin qarənlərləri işqılı qapılaraq, oxucularını Vətən möqəddəsliyinin işqılı qapılaraq, çağırır Yunus Oğuz. Və həmin işqılı qapılardan tarixçi hünərinin, yazılıçının səsi gəlir...

Sadiq Elcanlı

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütüvə İnfərmasiya Vəsiyətərinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fonduunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.